

มติชน

Matichon
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,100

Section: ประชาชน/กระแสรศน
วันที่: ศุกร์ 27 พฤศจิกายน 2563
ปีที่: 43 ฉบับที่: 15601
Col.Inch: 98.28 Ad Value: 108,108
คอลัมน์: ดุลยภาพดุลยพินิจ: มหาวิทยาลัย 4.0

หน้า: 15(ล่าง)
PRValue (x3): 324,324
คลิป: ชาว-ดำ

มหาวิทยาลัย 4.0

ดุลยภาพ
ดุลยพินิจ

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด

มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

โลกในศตวรรษที่ 21 คือสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และหลากหลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาตามมา ในหลายๆ ด้าน หนึ่งในนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงในด้านการ ศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่ประสบปัญหาความท้าทายอย่างสูง ศาสตราจารย์ Clayton Christensen จาก Harvard Business School ได้เขียนบทความลงหนังสือ The Innovative University ซึ่งมีผลกระทบไปทั่วโลก โดยระบุว่า 10 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัย ในอเมริกาปิดตัวไปกว่า 500 มหาวิทยาลัยจาก 4,400 กว่า มหาวิทยาลัย และประเมินว่า อีก 10 ปีถัดจากนี้มหาวิทยาลัย

จะปิดตัวครึ่งหนึ่งของที่เหลืออยู่คือ อีกประมาณ 2,000 กว่า มหาวิทยาลัย เพราะฉะนั้น จะเห็นว่าอัตราของการปิดตัวเร็วขึ้น 4 เท่า นายแพทย์อุดม คชินทร อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ เคยตั้งคำถามในการบรรยายในวันที่ 4 มกราคม 2561 ว่า “มหาวิทยาลัยในเมืองไทยจะปิดตัวลงไปเท่าไร? อาจจะไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง ขณะที่มหาวิทยาลัยเอกชนจะปิดตัวเกือบหมด เหลือเพียงประมาณร้อยละ 20 โดยตัวเลขล่าสุดเมื่อปีที่ผ่านมา เด็กเข้า มหาวิทยาลัยเอกชนลดลงอย่างมาก ขณะที่มหาวิทยาลัยของรัฐจะ ปิดตัวประมาณ 1 ใน 3 ถ้าไม่ปรับตัว”

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอันยิ่งใหญ่ของมหาวิทยาลัยนั้น มีที่มาจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากร เนื่องจากเด็กเกิดใหม่ลดลงทุกปี กว่า 10 ปีก่อนมีเด็ก เกิดใหม่กว่า 1 ล้านคน แต่ในปัจจุบันพบว่ามีเพียง 700,000 คน และคาดการณ์ไว้ว่าในอนาคตจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ในอีก 10 ปี ข้างหน้า ประชากรไทยในวัยอุดมศึกษาจะลดลงถึง 1 ล้านคน (2) การเปลี่ยนแปลงไปของพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาหรือ คนรุ่นใหม่ ที่ค้นพบว่าความรู้ไม่ได้มีแค่ในห้องเรียน มีพฤติกรรม

มติชน

Matchon
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,100

Section: ประชาชน/กระแสทรรศน์

วันที่: ศุกร์ 27 พฤศจิกายน 2563

ปีที่: 43

ฉบับที่: 15601

หน้า: 15(ล่าง)

Col.Inch: 98.28 Ad Value: 108,108

PRValue (x3): 324,324

ศิลป์: ชาว-ดำ

คอลัมน์: คุณภาพคุณประโยชน์: มหาวิทยาลัย 4.0

ในการหาความรู้ที่เฉพาะเจาะจงตามที่ต้องการที่ไม่ต่อเนื่อง และหลากหลายอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งยังมองว่าประสบการณ์จริงนั้นสำคัญกว่าการเรียนในห้องเรียน มหาวิทยาลัยจึงอาจปรับตัวไม่ทันจนไม่สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้ และ (3) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย โดยเฉพาะการเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ ส่งผลให้การแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยไม่ได้มีเฉพาะแค่ภายในประเทศ แต่ยังรวมไปถึงมหาวิทยาลัยจากทั่วโลก วิทยาลัยนานาชาติต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านช่องทางออนไลน์ได้ทุกที่ทุกเวลา

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้มอบหมายให้แผนงานคนไทย 4.0 ริเริ่มโครงการมหาวิทยาลัย 4.0 เพื่อฉายภาพในอนาคตให้มหาวิทยาลัยไทยเริ่มกระบวนการสร้างแผนกลยุทธ์เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงระยะยาวโดยวิธีการคาดการณ์อนาคต (Strategic foresight) และได้เชิญชวน 3 มหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจภารกิจใกล้เคียงกัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นมหาวิทยาลัยนำร่อง

ในเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563 คุณวิโรท สันติประภาพ เป็นผู้วิพากษ์ผลงานมหาวิทยาลัย 4.0 ของทั้ง 3 มหาวิทยาลัย เสนอความเห็นที่ “การปฏิวัติ (Disruption)” พบเห็นได้บ่อยครั้งในโลกของเทคโนโลยี (Digital disruption หรือ Disruptive technology) และเป็นที่น่าสังเกตว่าเกือบทุกธุรกิจที่ถูกปฏิวัตินั้น มักจะเกิดจากกลุ่มของธุรกิจอื่นที่ไม่ได้อยู่ในวงธุรกิจเดิมเข้ามาทำการปฏิวัติ

การที่มหาวิทยาลัยจะปฏิวัติตนเองได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากการคิดนอกกรอบ (Think outside the box) ขับเคลื่อนด้วยความอยากที่จะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ธุรกิจการเงิน ที่มีบริการด้านการเงิน (Financial services) เป็นบริการย่อยๆ แยกออกจากกัน เพื่อตอบโจทย์กลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการใช้บริการที่แตกต่างกัน ธุรกิจการสื่อสารมวลชน ที่ปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอข้อมูล (Content) ผ่านสื่อช่องทางต่างๆ ซึ่งมีความหลากหลายมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งในอนาคตมหาวิทยาลัยอาจเกิดการปฏิวัติได้ทั้งจากตัวมหาวิทยาลัยเองหรือจากธุรกิจอื่นที่มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนมหาวิทยาลัยเป็น Modules

online, Value research หรือบริการสังคม

โจทย์สำคัญคือ มหาวิทยาลัยจะสามารถคาดการณ์และตั้งรับการปฏิวัตินี้ได้หรือไม่ ทั้งนี้ หากมหาวิทยาลัยสามารถยึดความเป็นองค์กรของมหาวิทยาลัยที่มีแต่เดิมไว้ได้ ค้นหาและเน้นย้ำจุดแข็งของตนเอง (Self-advantage) ถึงแม้มหาวิทยาลัยแบบองค์กรจะไม่สามารถตอบโจทย์ผู้เรียนทุกคนได้ แต่ก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคมได้ในระดับหนึ่ง

เทคโนโลยีในอนาคตจะช่วยให้โลกเป็นเขตไร้พรมแดนมากขึ้น แต่ทรัพยากรจะมีจำกัดมากขึ้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรที่จะสร้างแพลตฟอร์มกลางที่สามารถแบ่งปัน (Open-source) และใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ (Sharing system) สำหรับทุกคน และสืบเนื่องจากทรัพยากรที่มีจำกัดมากขึ้น การรับรู้และส่งต่อข้อมูลข่าวสารจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การเรียนผ่าน YouTube เป็นต้น คำถามคือ มหาวิทยาลัยจะสามารถทลายและหยุดการสร้างพรมแดนได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นพรมแดนระหว่างคณะในมหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอกเองก็ตาม

ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรเริ่มนำแนวคิดแบบ Digital-first ครอบคลุมระบบการทำงานทั้งหมด อาทิ วิธีการทำงาน วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลดิจิทัล ฯลฯ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญมาก ไม่ว่าในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร “Digital technology” จะต้องเป็นเสาหลักของวิถีในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย เพราะ Stakeholders จะให้คุณค่ากับมหาวิทยาลัยที่สามารถใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า

หากมหาวิทยาลัยต้องการจะพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องเริ่มที่จะค้นหาว่าอะไรที่ควร “เลิก” เพราะการเริ่มทำนั้นทำได้ง่ายกว่าการเลิกทำ หากมองในมุมของนักเศรษฐศาสตร์ การจัดสรรทรัพยากร (Resource reallocation) จะเกิดได้ต้องเริ่มต้นด้วยแรงจูงใจของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ถ้า Incentive structure ไม่ได้มีการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อาจารย์ในมหาวิทยาลัยก็ยังคงมีความปัจเจกสูง มหาวิทยาลัยจะอยู่กับที่ ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง

เห็นทีมหาวิทยาลัยจะต้อง “เลิก” ก่อน “เริ่ม” แล้วโอนทรัพยากรมาใช้ให้ถูกที่ถูกต้อง!